

"Hem meslek-i felsefenin esâsât-ı fâsidesindedir ki, ene, kendi zâtında hava gibi zayıf bir mahiyeti olduğu halde, felsefenin meş'um nazarıyla mânâ-yı ismî cihetiyle baktığı için, güya buhar-misal o ene temeyyü edip..." Bu paragrafı izah eder misiniz?

"Hem meslek-i felsefenin esâsât-ı fâsidesindedir ki, ene, kendi zâtında hava gibi zayıf bir mahiyeti olduğu halde, felsefenin meş'um nazarıyla mânâ-yı ismî cihetiyle baktığı için, güya buhar-misal o ene temeyyü edip, sonra ülfet cihetiyle ve maddiyata tevaggul sebebiyle güya tasallüb ediyor. Sonra gaflet ve inkârla o enaniyet tecemmüd eder. Sonra isyanla tekeddür eder, şeffafiyetini kaybeder. Sonra gittikçe kalınlaşıp sahibini yutar. Nev-i insanın efkârıyla şişer. Sonra sair insanları, hattâ esbabı kendine ve nefesine kıyas edip, onlara -kabul etmedikleri ve teberrî ettikleri halde- birer firavunluk verir."

Açıklamamızı "insan kudreti" üzerinden yapmaya çalışalım. "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh", yani "Havl ve kuvvet ancak Allah'ındır." Hiç kimsede ve hiçbir şeyde O'nun ihsan etmediği bir güç ve kuvvet yoktur. Mahlûkattaki bütün kuvvetler ilâhî kudretin birer tecellisidirler.

İnsanın kuvveti, "kendi zâtında hava gibi zayıf"tır. "Zatında" kelimesi Nurlarda çokça geçen güneş ve ayna misalini hatırlatır. Bir aynada güneşin ışığı tecelli ettiğinde ayna da parlar ve ışık saçmaya başlar. Ancak, aynanın zatında ışık yoktur, onun ışığı güneşten gelmektedir.

İnsanın da kuvvet ve kudreti Kâdir isminin bir tecellisidir. İnsanın zatında kuvvet yoktur. Ana rahminde her şeyden habersiz olarak şekilden şekle sokulup sonunda insan haline getirilmesi, hep Allah'ın kudretiyle, rahmetiyle ve inayetiyledir.

Dünyaya geldiğinde de kendisine, işlerini görebileceği kadar bir kudret ihsan edilir. İnsan bu kudretle hem dünyasını imar eder, hem de bu sıfatını vahid-i kıyasî olarak değerlendirmekle Allah'ın sonsuz kudretini bilir, böylece ahiretine de büyük bir sermaye kazanır.

İnsan, o zayıf kuvvetini kendi malı imiş gibi gördüğünde, o hava gibi zayıf kuvvetinin önce mayi haline gelmesiyle kendisini kuvvet sahibi vehmeder. Sonra gafletin

devamıyla katılaşır, camid olur, Şeffafiyetini kaybederek firavunlaşır.

Misalimizdeki aynanın Şeffafiyetini kaybetmesi halinde güneŐi gösteremez hale gelmesi gibi, ene ile katılaşan ve kalınlaşan o gaflet sonunda insan, kendinde tecelli eden hiÇbir ismi göremez ve bilemez olur.

Böylece “kendini kendine malik” sayarak kendindeki bütün tecellileri kendine mal etmekle kibirlenir ve kulluĖunu unuttur.

Daha sonra, bütün eŐyayı da kendine kıyas ederek onları da stadımızın ifadesiyle, “hakim ve malik defterine kaydeder.”

Böylece sahipsiz ve maliksiz vehmettiĖi kinatta bařıboŐ bir serseri gibi yařar.